

Politikai
röpiratok.

58.

58
446

EGY SZÓ A MAGA IDEJÉBEN.

A dalék

a magyar kérdés megoldásához,

írta

Ungár Gusztáv Ádolf (Szentmiklósy)

jogtudor.

Második Kiadás.

4.

Lipce.

Kiadja Wigand Ottó.

1865.

6.LP.500564920

OSZTÓT

1. MAGYAR JUREVITUS

Magyar jogtudományok

DR. BALLAGI GÉZA

Daczára azon tútelésnek, melyet az emlék- és röpiratok özöne az olvasó közönségnél keltett, nyilvánosság elé bocsátjuk az itt következő nézeteket, remélvén némileg, hogy elismeréssel fognak találkozni.

Mert minket ezen nézetek nyilvánosság elé bocsátására nem hiu dics - sem merész világjavítási vágy, sem gyűlölet vagy pártszellem és nem is kedveskedés a felsőbb vagy alsóbb körök irányában határoznak, hanem igenis azon meggyőződés, hogy az emberiségnek, mely a valódi hazafisággal egyesíthető, sőt bizonyos tekintetben azonos is, minden igaz barátja nem csak jogosult, sőt sokkal magasb mérvben köteles is azzal, hogy a küzdés, a hatás és tevés oly idejében, minő a mostani, a magáét a közjó érdekében megtegye.

Jóllehet van a Sajtónak még egy, a célnak megfelelőbb útja arra nézve, hogy a közjó iránti hő részvétét nyilvánítsa, t. i. a hirlap irodalom tere. De a ki tudja, hogy minő szűk és korlátolt ezen különben is sikamlós tér, mely ily tárgyak megvitására használatba vehető, az bizonyára igazoltnak fogja találni azon eljárásunkat, ha mi ezen irányt adni nem akaró nézeteinket és jóakaró tanácsainkat egy, „a tárgyilagossá elítélés“ Damocleskardjával felfegyverzett állam ügyész és bíró latolgatása vagy épen a rontó vörösrózzal felkészült szerkesztő szellemi ollója alá nem bocsátjuk, a mely szerkesztő különben talán jóindulatu ember, de anyagi lételeért aggódó családanya lehet.

I.

Másfél tized óta az európai forradalom vad kitörései el vannak nyomva. De e tűzhányó hegy torkából még mindig löketnek ki pusztító láva anyagok, bizonyítékául annak, hogy a baj forrása még nincs felfedezve és megszüntetve.

Franciaország, a tulajdonképeni forradalomtűzhely, adta 1848-ban az első lökést; az uralkodókban gazdag Németország nyomban követte, a szétdarabolt Olaszország azonnal lángba borult, és csak most valóban, minden szegletében.

Ausztria sem maradt hátra. A birodalom német-szláv része természetesen csak a lángoktól érintett, hanem Magyar Ország a maga legjobb erejét tette ki ezen megsemmisítő küzdelemben.

Csak két — de két nagy és hatalmas államot hagyott a forradalom pillanatnyira érintetlenül. Mindkettőt részint elkülönzött helyzete, különösen pedig állami intézményei óvták meg a pusztító gyúanyagtól, mely a népeket megtámadta.

Angol országot védte az állam azon szervezete, mely az egyénnek a lehető legnagyobb szabadságot, az államnak pedig mindamellet is belsejében a nyugtalanságok ellenében a legszilárdabb védtalat nyújtja; Orosz országot pedig védte az egyéni szabadságnak lehető legnagyobb megszorítása.

Ott az állam legszövetségesebb rendszere, itt annak legközpontosítottabb hatalma, ott az állampolgár legmagasb képzettsége, itt az alattvaló legmélyebb sülyedtsége, ott az emberiség elve, itt a hatalom fentartásáé, mint minden cselekvények zászlója, van előtérben.

Mi történt már így a forradalmat közvetlenül követett időben?

Egyedül Franciaország az, mely többszöri közbejött phasis után első cselekvényét a második császársággal döntötte el. Másképen történt a dolog a többi államoknál.

Németország birodalmikormányzója a nagyobb és kisebb uralkodóknak önkénytesen, a nemzeti gyűlés ellenben a szövetséggyűlésnek önkénytelenül engedte át a maga helyét.

Olaszország ezer sebből vérzett. Kilenczedik Pius, az uralkodása kezdetén dicsőített nemzeti pápa, a maga reformatori terveit titokban a Tiberisbe lökte, magát a S. J. védő hatalmának karjai közé vetette és mosta kezeit — ártatlanságban.

Ausztria — látszólag — hatalmasabban kelt ki a küzdelemből, mint abba belépett volt. Különböző faju tartományainak merev központosítása által azon czélt tűzte ki, hogy az ősállamot belől méginkább, mint kívülre szilárdítsa.

Azonban az említett államok egyike sem örvendett békeben azon vivmányoknak, melyeket ezen rövid reactiokorszak alatt szerzett. Önkénytes és kónyszerített átalakulások léptek az eredeti szervezetek helyébe.

Olaszország időközileg helyre igazította a maga térképét; Németország, Ausztria, sőt még Oroszország is meglehetősen erővel ébresztettek fel szunnyadásaikból s mégcsak néhány hónappal is ezelőtt harczfegyverek zöreje hallatszott

északon, és az elnyomott Lengyel ország hatalmasan rázkódott meg fogságában.

Annyi világos ezen rövid vázlat után is, hogy ezen pillanatban Európában csak nem annyi „kérdés“ van, mint a mennyi állam, a mely kérdések megoldásukat várják.

Bárminő függetlennek látszik is ezen kérdések bármelyike a többitől lenni, azoknak egybefüggését mégis könnyen és következetesen kilehet mutatni, és nem is kerülne fáradságba bizonyítékokat hozni fel például arra, hogy minő oksági viszonyban áll a keleti kérdés a göröggel, a lengyel kérdés az olaszszal és a Schleswig-Holsteini a magyarral.

Mi tudnillik azon pontra jutottunk, a hol már épen csak egy kérdés van, az európai összes kérdés.

Nekünk azonban nem lehet feladatunk ezen csakhamar ránk jövő sark kérdést néhány lap szűk keretébe összefoglalni. Mi csak arra szoritkozunk, hogy azon kérdéseket vonjuk egyenként taglalás alá, melyek az osztrák császárságra nézve a legfontosabbak és kezdjük azok közt is a legégetőbbel, a magyar kérdéssel.

II.

Ha mi épen most azt állítottuk általában véve, hogy az egyes államok átalakulására a forradalmi elemek közreműködése hatott; úgy annál kevésbé hagyhatjuk felvilágosítás nélkül azon még ma is sokszorosan elterjedt téves nézetet, mintha az 1848-ki magyar mozgalom kizárólag, a franciaországi februári forradalomnak és a bécsi márcziusi mozgalomnak lett volna kifolyása.

Mi ki fogjuk mutatni, hogy Magyar Ország sokkal inkább áldozata lett azon átalakulásoknak annyiban, a mennyiben magát azok következtében a maga csendes ugyan, de erős ellenzéke által oly lépésekre engedte ragadtatni, a melyek inkább elmaradtak volna; és alkalmasint nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy az 1847-ki magyar országgyűlés a francia februári forradalom nélkül az osztrák örökös tartományoknak jobb és kevésbé kölcséges gyümölcsöket termelt volna, mint melyeket az 1848-ki év viharai adtak.

Mig azonban a nyugot európai népek felszabadításának pályáján minden egyes lépés az egész világon hangzott, addig a nyilvánosság közegei csak halvány ismertetést nyújtottak Ausztria keleti felében, a magyarok áldott és gazdagjövőjü országában létezett bátor és fáradhatlan küzdelmekről, hol elhatározott férfiak kis serege már évék sora óta a szabadságért és jogért oly vitézséggel és kitartással küzdte, a mely min-

den szabadon gondolkodó nemzetek részéről hatályosabb buzditást érdemelt volna.

Innen van a tévedés!

Pozsonyban, csaknem Bécs kapui előtt, tartotta a magyar országgyűlés 1847-ben a maga emlíkezetes üléseit és néhány heti rövid idő alatt többet tett, mint némely német képviselőház, hoszu, hoszu ülésezéseiben. *)

A király a megnyitó beszédet magyar nyelven tartotta, a követek arra szünni nem akaró zajos éljennel feleltek, de ez nem személyre vonatkozott, hanem a nemzeti ügy diadalára.

Az országgyűlés elhatározta a királynak feliratot nyújtani át, mely a sérelmek és panaszok sorát a kormány ellen oly nyomatékosan fejezi ki, a mint annak előtte még soha sem járult az osztrák trón zsámolyához.

Egy másik becsületteltjes határozata a tisztán nemesekből álló rendek táblájának volt: a nemesség adómentességének eltörlése.

Csaknem egyhangulag megszavaztatott továbbá egy országos pénztár alapítása nyilvános építkezésekre.

Az „ösiség“ eltöröltetett.

Hasonló szellemben és hasonló határozottsággal alkotott egy igen szabadelvű és türelmi törvény a beköltözés- és meghonosulás felett. A feltételek mindenkinek, a ki csak

*) Bizonyítékául az előbbeni magyar országgyűlések dicsőségteljes tevékenységének, mely az új idő némely népképviselője elé mint utánzásra érdemes minta állíthatnának fel, azt hozzuk fel, hogy a múlt és jelen században 18 országgyűlés hivatott egybe. Az első M. Theresia alatt 1741-ben Május 14-re volt kiírva és 5 $\frac{1}{2}$ hónap után Október 29-én 70 alkotott törvénnyel végeztetett be. Első Ferencz császár alatt 9 országgyűlés ülésezett — az első 1792-ben — mely egy hónap és 6 nap alatt — Május 20-ik junius 26-ig munkálkodott és 22 törvényt alkotott.

igazolni tudta azt, hogy becsületes ember, lehetővé tevék Magyarországon honosult polgárrá lenni. Egy indítvány, mely az izraelitákat és németkatholikusokat e jogból ki akarta zárni, elvettetett. Hasonló sorsban részesült azon indítvány is, mely a meghonosulhatás feltételül a magyar nyelv ismeretét kívánta.

Ezen néhány adat is elég arra, hogy ezen országgyűlés buzgalmát, feláldozó, valóban szabad szellemét és erőteljes, határozott irányát felmutassa, és mindez történt — 1848 Február 24-ke előtt.

Az előre törekvés pályáján haladva, Magyarország már ezen időpont előtt elhatározta volt, hogy magát a Metternich herceg merev gyám rendszere alól fölszabadítja.

E mellett azonban Magyarországnak soha sem akart megszűnni az Ausztria közös kormánypálczája alatt élő népek szövetségéhez tartozni. Sőt inkább ezen erélyes kezdeményezése által reménylette azon egyeduralmi kőfalat áttörhetni, mely őt az osztrák császárság többi országaitól elkülöníté, és a felszabadult nemzeteknek az új, szilárd egybeköttetés jegy-ajándoka gyanánt az alkotmányos szabadság alapjogait felajánlhatni. *)

Ily gyógyerejű forrás állapotában találta Magyarországot a Francia országi események hire, a mi mindenestre hatott arra, hogy közben egyes határozatok, a pillanat villanyfolyama által előidézve, előre történni kellett érett megfontolás nélkül hozattak.

Felesleges dolognak tartjuk ezen határozatokat elemezni.

*) Ezen állításunk bizonyítékául szolgáljon az 1847-ki magyar országi ellenzéknek programja. Lásd a függelékét.

Nekünk itt csak az volt czélunk, hogy kimutassuk azt, miszerint az 1847—48-ki országgyűlés üdvös és valóban szabadelvű törvényeinek nagyobb része önkénytes meggyőződésből eredett, s hogy ellenben, azon általánosan pusztító tűzárban, mely akkor a legtöbb európai államot és kormányokat nem kevésbé, mint a népeket megrohanta, azon törvények legkevesebbjének lehet indokát keresni.

E szerint ezen törvények semmisváltáról sem lehet ezen többször felhozott okból szó mindenütt, sem tárgyilag, sem alakilag.

Mind azok, kik azon epochát átélték, haszinte az ellenkező politikai nézeteknek hódolnak is, igaznak fogják találni ezen állításunkat,

III.

Azon kérdés, hogy a magyar korona országai minő állást foglalhatnak el jövőendőben az osztrák összbirodalom irányában, 1860 Octóber 20. óta már többbizben volt politikai diskussio tárgya, azonban üdvös egyetértés e részben még nem jött létre.

Gyakorlati eredményről annál kevésbé lehetett szó, minthogy a Lajthán tuli országok az 1861-ki országgyűlés feloszlatása óta még mind ez ideig is nélkülöztek minden oly törvényes tényezőt, mely ilyen eredmény létesítésére hivatva volna; a Lajthán innen pedig egy miniszter által, ki a közvéleményt még ez előtt kevés idővel is úgy igyekezett feltüntetni, mint az osztrák képviselőház többségének vezérért, az ominosus „mi várhatunk“ szó nyilvános ülésben volt ki-
mondva.

Két álláspont van különösen, melyek szerint ezen kérdés a pártnézethez képest most eldöntetik, t. i. a politikai opportunitás álláspontja egyfelől, és a historiai jogé másfelől.

Vegyük legközelebb az elsőt vizsgálat alá és bontsuk részeire azon épületet, melyet az ugynevezett németelem képviselői a maguk elkülönző logikájuk után építenek fel.

Ha Ausztria — így szólnak ők — azon nagyhatalom akar maradni, melynek Németországban irányadónak, és az egy egyesült német birodalom felállításában legfontosabb

tényezőnek kell lennie, akkor mindennek előtt valamennyi hozzátartozó országoknak egy nagy és hatalmas birodalommal egyesítését kell létesítenie.

Ezen cél elérhetése tekintetéből ismét azon, csak nem régen elhagyott központosítási rendszert kell elővenni, mely fennállásának egy évtizedén át Ausztriával egyéb hozományokon kívül egy többé alig kivihető adóterhet és 1500 millióból álló adósságtöbbletet gyümölcsezött.

Az 1861 Február 26-ki császári pátens képezze ezután minden egyesülés alapját és minden különérdek némuljon el közös állam érdeke előtt.

Egy Morvaország hanákföldéről való, buzogány forgató öreg Teutomane, fajrokonságának, szentségének és sérthetlenségének teljes érzetében, talán mint egyszersmind urának, mesterének küldöttje is, ezen szellemben indítványozta az ausztriai képviselőházban, hogy Magyarországnak elkülönített törvénykezése megszüntetessék. *)

Ez hát azon ut, mely üdvre és célhoz vezet?

Mi kénytelenek vagyunk ezt több oknál fogva tagadni.

Atalában véve, a központosított állam, a mi véleményünk szerint, természetesen módon lassan mindeneknek kevesek által való gyámságára vezet, a szövetséges állam pedig mindeneknek önálló kifejlődésére mindenek érdekében.

De távol attól, hogy mi ez által a februári alkotmány teremtőit, vagy épen magát ezen alkotmányt ócsárolni akar-nánk, magunk részéről csak annyit állítunk, hogy nincs á t a - l á n o s biztos jó alkotmányforma. és csak ezen megszorítás

*) Másképen ugyan gondolkozott Metternich herceg, a ki 1830-ban úgy nyilatkozott, hogy Magyarországnak több ágban egészen más törvényhozásra van szüksége, mint Ausztriának.

mellett áll a mi épen most kimondott alaptételünk; mert a milyen kevésbé alkothatunk rendszert minden időre, épen oly kevésbé tehetjük azt egy és ugyanazon időbeli valamennyi nép számára.

A februári alkotmány lehet magában véve jó — ezt mi ezen helyen nem vizsgáljuk — de a magyar korona országaira — és ezeknek a birodalom többi tartományaival való szabad egyesülésére nézve, a melyet mi csakugyan mindnyájan oly epedve ohajtunk, mindenesetre nem alkalmas.

Mi ugyanis épen oly kevésbé gondolhatjuk azt, hogy oly alkotmányrendszer jónak nevezetethessék, a mely a kormányzott nép érzelmeivel, szokásaival és nézeteivel öszhangzásban nincs, mint a hogy nem lehet jónak mondani egy oly öltönyt, mely azon egyén nagyságához és testalkatához nem illik, a kinek számára készült. Az olyan öltöny pedig, a mely nem áll jól, rossz öltöny annak viselőjére nézve, haszinte oly jeles szabása van is, mely a „Graben“ plutokratikus ruha művésznek is becsületére válnék és ha még olyan lenne is, hogy magának a Belvederi Apollónak is mint-ha csak a testére lett volna szabva.

A központosító rendszer tehát, ha talán más országokban, más viszonyok között fenn állhatna is, Ausztriára nézve a leghátrányosabb következményű.

Ausztria csak mint szövetséges állam élhet, virágozhatik és viselheti dicsőségének koronáját, csak mint ilyen töltheti be a jövőben rá várakozó nagy missióját, — mint központosított állam pedig csak egy holttetem.

A legkülönfélébb nemzetek tömege, mely csak az uralkodóház által tartatik össze, még épen arra van utasítva, hogy Európa legszövetségesebb államává legyen.

A honnan ilyennek csak az egyesországok lehetőleg nagyobb önállósága és nemzetiségeinek lehető legnagyobb kifejlődése biztosítja jövőjét.

Ekkor, de csak is ekkor lehet az azzá, a mivé lennie kell: nam pusztá örökségi tömege az egybegyűjtött királyságoknak, hanem a maga súlyával Európa bástyája kelet felé!

Németországhoz való állását illetőleg is két annyira szaporodnak a nehézségek Ausztriára nézve, ha ez központosított állam.

Mi is rokonszenvezünk Németországgal, midőn oda törekszik, hogy a német állam egységet létesítse, és üdvözljük, midőn Schleswig-Holsteint a német birodalommal egyesíteni szándékozik, még pedig üdvözljük ugyanazon okokból, melyekből Lengyel- és Magyarországgal rokonszenvezünk nemzeti lételőkért vívott küzdelmeikben.

Ausztriának azonban nem hivatása Németország fejévé lenni, mint talán Porosz országnak, változott viszonyok közt Németország szívének.

Ausztriának, ha tekintetbe veszi lakossága többségét, a mely szlávokból áll, és tekinti azon szoros viszonyt, melyben a magyar korona országaival van, és így saját érdekében, az sem hivatása, mint Porosz országnak, hogy jövőben német állammá lenni törekedjék.

Arra talán hivatva van, hogy, ha az idő hatalmas mozgalma a viszonyokban változást idézne elő egy kevésbé szét-darabolt Németország javára, akkor a felül kerekedni törekvő Porosz országgal szembeszálljon és a frank-swáb területet, bizonyára a lakosság örvendező beleegyezésével is, kétfejű sasának oltalmazó szárnyai alá vegye.

Arra már ma is hivatva van, részint földrajzi helyzeténél, részint német lakossága értelmiségének tulsúlyánál fogva, bár a németség, lakosai számának a kisebb részét teszi, hogy Németországnak védbástyája legyen az oroszország emelkedő hatalma ellenében.

Német országnak e szerint szüksége van ma Ausztriára keleten épen úgy, mint Porosz országra nyugaton.

Ugyanazon viszonyban már, mint Németország Ausztriát szükségli, Ausztriának minden országai között mindenelőtt Magyarország arra van utasítva, és pedig mind a magasaját politicalai nemzeti létele- mind az összbirodalom érdekében, hogy ezzel kapcsolatban maradjon.

Magyarországnak nyugalma, boldogsága és jövője fekszik az Ausztriával való egyesülésben.

A magyaroknak nincsenek törzsrokonai Európában, ők egy egyedül álló tagját képezik az európai népcsaládnak, sőt még a birodalom népségeinek közepette is elszigetelten állanak, — ezért támaszra van szükségük és a legtermészetesebben csak egy nagy Ausztriához támaszkodhatnak bizalommal, a melynek részére épen ezért nekik is azt kell kívánniok, hogy az oly nagygyá és hatalmassá legyen, mint csak lehetséges.

Magyarországnak a jövő, ha az osztrák állam kapcsolatból kiszakittatnék, csak egy másodrangu állam helyzetét nyújthatná, sőt még ezt is alig. Mint ilyen, soha sem nélkülözhetné valamelyik nagyhatalom oltalmát, már geographiai fekvésénél fogva sem; mert a kisebb államok függetlensége a szomszéd nagyhatalom politikája által inkább jogilag mint tetteleges feltételezett függetlenség,

Magyarország is tudja azt, hogy ekkor neki alig sikerülhetne a maga területi épségét megőrizni, és hogy a legkedvezőbb esetben is részére csak oly sors lenne határozva, minő most a dunai fejedelemségeké, a melyek, daczára látszólagos függetlenségüknek, csak játéklabdák a diplomatisáló hatalmak kezeiben.

De Ausztriára nézve is egy megerősödött Magyarország a világhelyzet minden fordulatánál szükségesség.

Ausztria szláv- és némettörzsei, kedvező körülmények között, törzsrokoni más irányok felé is hajolhatnak, csak Magyarországnak nincs más támasza, mint épen csak Ausztria és ezen szempontból véve a dolgot, épen nem agyrém azt állítani, bár a központosítás missionariusai annak hirdetik, hogy az osztrák birodalom sulypontja a körülmények szerint áttétethetnék Bécsből az ős királyi várba, Budára.

Ezen, Ausztriával való szükséges és mégis szabad egyesülés folytán a magyarok különösen hivatott előharczosai Németországnak az oroszország ellenében, őrei a Dunának, az osztrák birodalom ezen nagy üterének, és azon rendeltetéssel és szükséges erélylyel is birnak, hogy ezen folyamnak mely Németországot a Levantéval egybeköti, és Ausztriának a világgözlekedést megnyitja, torkolatait ismét megszerezzék, miután azok diplomatikai sakkhuzások és politikai ájúltság következtében elvesztek.

A régi Ausztria erre vonatkozó küldetését kelet népeinek forrongásában uem fogta fel, sőt még a dunai fejedelemségek ügyeiben is Oroszország, Franciaország és a Porta mellett a maga hatásának érvényét elvesztette.

A sokszoros viharok után megifjodott, vagy bizonyára megifjulandó Ausztria reménylhetőleg jobban megtanulja feladatát a dunai- és kárpáti országokban felismerni, és a mit Metternich politikája elrontott, igyekezni fog jóvátenni.

Csak így fogja Ausztria világtörténeti küldetését, hogy t. i. nyugatnak védbástyája legyen keletfelé, teljesedéshez vezetni.

IV.

Állításunk indokolása tekintetéből nem tartjuk felesleges dolognak a következő rövid történeti visszapillantást tenni.

A török flottának 1771-ben, Tschesmé mellett történt semmivététele óta létezik tulajdonképen Katalinnak, ezen dicsszomjas nőnek, kit a történelem „északi Semiramis“ czimmal tisztelt meg, azon nagyravágyó gondolata, hogy a törökök Európából kiűzessenek, és minden következő orosz-török hadak állandóul, haszinte változó eredménnyel is ezen maximák nyomán folytattattak.

Az Orosz- és Francia országok közt létező feszültség és az Ausztria's Poroszország közt már régibb idő óta fenálló féltékeny bizodalmatlanság, a melyet, daczára annak, hogy ezen hatalmak csak nem régiben is közösen munkálkodtak az Eider mellett, a német nemzet hátrányára és lealázására még a mai napig is erélyesen fenállani látunk, okozták azt, hogy az európai hatalmaknak a keleti ügyekben való beavatkozása is semmi más czélt el nem érhetett, mint azt, hogy Oroszország terjeszkedési tervei némileg megakadályoztattak.

Ezen beavatkozás azonban nem volt képes meggátolni azt, hogy Oroszországnak a Duna és fekete tenger melletti megdönthetlen befolyására az alap ezen időben le ne tétessék.

Ha az 1771-ik évben viselt háboru megmutatta azon taktikát, melyet Oroszország a Porta irányában ugy ekkor, mint ezután, kevés változtatással, mindig használt, akkor a Rustjuk-Kainardjei béke előképül maradt mind azon értekezletekre és szerződésekre nézve, melyek később Jassyban, Bukarestben, Akjermanban, Drinápolyban és más helyeken kötöttek.

Thugut osztrák miniszter, midőn ezen békeszerződvényt olvasta, ezen emlékezetes szavakat írta: „Most már a czárné parancsnok Stambulban, a Sultán pedig ugyanott csak egy bérlő, a kinek, mihelyst úgy akarják, felmondhatnak s ki kell költöznie.“

Es nem törekedett-e Miklós czár valóban is a „beteg ember“-nek lakását Constantinápolyban felmondani?

Minden további következtetés helyett elég az, ha most az orosz foglalások összegét felmutatjuk,

Az utolsó száz és alatt azon terület, mely a fehér czár uralkodó pálczája alatt áll, egy épen oly nagy területtel gyarapított, a minő nagy az európai Oroszország annak előtte volt.

A Svédországtól elfoglalt tartományok nagyobbak, mint Svédországnak önálló maradéka;

az orosz felsőség alatt álló lengyel tartományok oly nagyok, mint az egész osztrák állam;

az európai Törökországtól elvett terület egyenlő nagyságu a porosz királysággal, kivéven ebből a rajnai tartományt.

Az ázsiai Törökországtól elfoglalt szerzemények annyit tesznek ki területnagyságban, mint Németország valamennyi apróbb államai, Poroszország nyugati tartományai s Belgium és Hollandia együtt véve;

Persiának azon darabja, melyet Oroszország magának elsajátított, körülbelől oly nagy, mint Anglia ;

végre, Tatárországból oly nagy területet szerzett meg, mely nagyságra az európai Törökországgal, Görög- Olasz- és Spanyolországokkal egyenlő.

Hogy áll most már Ausztria Oroszországnak mind ezen és előbbeni cselekményeivel szemben ?

Korábban, Münnichnek 1736-ban Krim ellen vezetett hadjárata alkalmával, sajnálatra méltólag látták, hogy Ausztria Oroszország részére állott és a hadjáratot Widdin ostromának abbahagyásával és csapatainak a Dunai fejedelemségekből való kivonásával végezte be.

Holott, ha történeti küldetésének világos tudatával birt volna, épen ellenkezőleg az Oroszország ellen való fellépésre kellett volna magát elhatároznia.

Eugén herceg fényes győzelmei után Ausztria volt egyedül azon hatalom, mely hivatva volt a konstantinápolyi beteg ember örökségét birtokba venni ; de a kevésbé körültekintő kormány nem ügyelt a már akkor is fenyegető veszélyre, sőtinkább teljesen gondtalan maradt, mindig jobban az örvénybe lépett és magát Oroszország által tulszárnyaltatni engedte.

A Talleyrand politikai lánge sze után Ausztria azért, a mit ezen század elején Olaszországban elvesztett volt, célirányosabban a dunai fejedelemségek által vélte magát kárpótoltathatni. Ő az által nemcsak egy erős és hatalmas Ausztriát, hanem egyszersmind Orosz- és Törökország közt határfalat is akart teremteni, midőn azt czélozta, hogy az Osztrák hatalom természetszerűleg a fekete tenger partjáiig

terjedjen és ez által végre a belgrádi béke hibája is jóva legyen téve. De Ausztria ezen felette kedvező alkalmat is elszalasztotta magától.

Az utolsó krími hadjárat alkalmávali ingadozás végre a nyugati hatalmak pártolása és azokhoz való csatlakozás ezen actionál is elvették tőle azon előnyöket, melyek az eszközök bölcs felhasználása által rendelkezésére állottak.

V.

Az előbb mondottakat alapul előrebocsátván, azt hisszük, hogy azzal együtt egyszersmind azt is bebizonyítottuk, miszerint minél összetartóbbak és erőteljesebbek a magyar korona országai, annál eredményesebben lehet az épen most vázolt és Ausztriára egyedül üdvhozó politikát is folytatni, és hogy ennél fogva, valamint Ausztriának Németországgal szoros összeköttetésben kell lenni és Magyarországnak a többi osztrák tartományokkal belső kapcsolatban kell maradni; épen úgy a Magyarország és koronájához tartozó valamennyi országok közti megmásíthatatlan kapcsolatnak is okvetlenül fenn kell tartatnia.

A Bach miniszterium a magyar koronához tartozó országnak elkülönítésén iparkodott, mivel jól tudta azt, hogy a megosztott erők a hatalom érdekében jó szolgálókat tehetnek; egy szabadelvű kormánynak nem szabad ily czélt tartani szemei előtt.

A magasabb politika álláspontjából, a délszláv tartományok megalapítása vagy fentartása Ausztriára nézve csekély hasznú, hanem annál nagyobb, miként a dolgok jelenleg állanak, Oroszországra, a jövődöbeli szlávbirodalom ezen ügyvivőjére nézve.

Oroszországgal rokonszenveznek a szlávok a nemzeti-ségnél — a románok a vallásnál — a Szerbek pedig mind

kettőnél fogva, és az 1849. évi „Danaos“-féle segítség óta hódolatot parancsoló fellépése, továbbá megvesztegetés, férevezetés és egyéb háziszerecskék által előidézve, el nem tagadható befolyással is bír azokra. Még a Krimi táborozás és a szövetkezett hatalmaknak Oroszország felett nyert győzelme sem igen volt képes a dunai tartományokban azon nimbust kisebbiteni, mely a roppant oroszbirodalmat Nagy Péter óta mindig növekedő mértékben övezte; sőt azon siralmas fiascóval szemben is, melyet a legutóbbi diplomatai beavatkozás a lengyel ügyekben szenvedett, ugylátszik, hogy Oroszország ezen háboru csorbáit már kiköszörülte és befolyásosabb most, mint volt valaha.

Tudvalevőleg Morny-tól, a francia képviselő kamara nem rég elhunyt elnökétől ered azon nyilatkozat, hogy Oroszország a legdemokratikusabb állam Európában. Ha ezen orospártolónak demokráta szó egy jelentésű evvel „forradalmi“ akkor azon nyilatkozat az oroszbirodalom kevésbé conservatív terjeszkedési-ügyességére nézve lehet igazolt alkalmazással.

De Oroszország hódító politikája tudvalevőleg nem ismer határt!

Annál fogva igyekezzék a kormány bölcs előrelátással a nem régidő óta megtárgult köteléket Magyarország és a hozzátartozó országok közt a maga jogos befolyása által szilárdabbá és bensőbbé tenni. Egyedül ezen kapocs szerezheti meg a kormánynak a birodalom jólétére annyira fontos dunai tartományok ujra birását.

Eltekintve azon emlékektől, melyek Magyarországra nézve, korábbi történetéből, ezen országokhoz fűződnek, mégis csak Magyarország azon legszélső hely, mely az osztrák birodalom valamennyi országai közt, azok birásáért vagyonával és vérével áldozott és áldozni fog.

Es ez Magyarország harczias és nemzeti érzelmű népének részéről is valódi lelkesedéssel történnék meg, — és e néppel csakugyan a maga nemzeti történelmének legdicsebb hagyományait látná a többi Ausztria oltalma alatt és avval közösen újra feléledni!

Semmi sem volna aztán képes a Magyarország és Ausztria közt szilárdan szőtt köteléket meggyengíteni; akkor az ország nemzeti, földterületi és anyagi továbbfejlődésére elegendő gond fordíthatnák és pedig ugyanazon Ausztria segélyével, melynek szándékai és a magyar tartományokéi különböző alkalmakkor többé kevésbé egymást metszették.

VI.

Az osztrák birodalom országai a Lajthán innen és túl maradjanak tehát szoros egybeköttetésben egymással, sőt, a mi még több, fűződjenek még szorosabban egymáshoz, mint eddigelé voltak, — így kívánván ezt az ujjkor politikai és népgazdászati előhaladása. Mert nemcsak a közös uralkodó általi kapocsnak kell azokat összetartani, hanem a népek közt egymás iránt kölcsönös vonzalomnak is kell és fog is oly elutasíthatlan szabad egybeköttetésnél, melyben mindkét fél érdekei karöltve vannak, előállíttatni, mindinkább inkább szilárdíttatni és fentartatni.

Azonban nem abban áll valamely egyesülésnek jótékony hatása, hogy egymáshoz kölcsönösen csak fűzödnék, hanem abban, hogy egymást kölcsönösen segítik.

E szerint elengedhetlen dolog az, ha egyébként az összeköttetéstől áldásdus hatás váratik, hogy a szerződések a szerződés megállapításánál azon szükséges mozzanatokra szorítkozzanak, melyek mind két félre nézve hasznosak.

Miként két egyén egymással társulatba lépve csak bizonyos meghatározott ügyre nézve egyesül, hogy egyesített erővel célirányosabban működhessenek és érdekeiket előmozdithassák, ezen megállapított egyesülési tárgyon kívül pedig egyik a másiktól teljesen független marad; épen így kell az államoknak és népeknek is politikai, pénzügyi és

népgazdászati összeköttetésbe egymással csak azon fokig lépni, a mely fokig azt az ő közös jólétük megkívánja. Ezen kívül pedig mindenik népnek a maga sajátos és reá nézve célirányos intézkedéseit a másiktól függetlenül kell tennie és a maga tovább fejlődését eszközölnie.

Két különböző nép átalában egyenlő közös érdekekkel, vagy csak egészen egyenlő politikai és gazdasági törekvésekkel is ép oly kevésbé van, miként testalkatra, jellemre és vérmérsékre nézve egészen egyenlő két egyén az emberek közt, vagy éghajlatra, a földminőségére és termék erőre nézve teljesen egyenlő két ország a földön.

Igy a mi politikai összbirodalmunkban, Ausztriában, is mindenik népnek egy sérthetlen egésznek kell maradnia; mert mindeniknek természetesen meg van a maga iránya, a maga saját pályája, melynek mesterségesen más irányt adni sisiphusi munka lenne.

Mindenik néptörzs nemzetisége, az az népjogi egyénisége szabad kifejlődésének ápolása tehát mindenek előtt a kormány kötelessége, és pedig a maga saját jóléttel érdeklében.

Ha a kormány a nemzetiségeket elnyomja, akkor azok annál nagyobb erőmegfeszítéssel fognak mindinkább a magok szabad kifejlődésükre törekedni, ellenküzdelmet kifejteni, és ezen felül magával a kormánynyal szemben ellenséges állást foglalni el; ellenben, ha a kormány azok törekvéseit előmozdítja, a maga saját hatalmának első forrását nyitja fel.

A nemzetiségben oly megmérhetlen természeti erő rejlik, a melyből a népek életet, a kormányok pedig tartósságot meritnek. Ebből fakadnak az államok szervezetéhez szükséges nedvek, ez az ő életök székhelye, ez az ő

szivök, végső menedékök, vagy az idők viharában utolsó támaszuk, ennek segédforrásai kimerithetlenek. Mig a szellem és lényeg, a mint ezek a nyelvben, jellemben, szokásokban és műveltségben sajátságosan nyilatkoznak, nincsenek teljesen elerőtlenedve és szétrombolva, addig a nemzetek sem halnak meg soha.

Mit nem létesítettek népek és kormányok a nemzeti-érzelem segélyével, hogy az ó korról ne is szoljunk, csak a jelen század kezdete óta is maig?!

A legujabb kor e tekintetben különösen tanulságos és kénytelenek vagyunk a nemzetiség hatalmát legyőzhetlennek ismerni el. Lengyelország megtanít minket arra, hogy miként tudja egy nép, mely mindent elvesztett, a mit csak emberi kéz tőle elvehetett, megőrzött nemzeti érzelmében azon eszközöket feltalálni, a melyek által a legcsodálatraméltóbb dolgot hozza szemünk elé, és valameddig ezen nemzeti érzelmét megőrzi, nem veszett el.

Hogy pedig a nemzetiségi erő mennyire emeli az államok felvirágzását és nagyságát, azt Franciaország, Anglia és más országok példája mutatja.

Ha ezek szerint Ausztria népei nemzeti életének ápolása kétségen kívül főtényezője a birodalom alkotmányos kifejlődésének, akkor a központosítási rendszernek a birodalomban természetesen véget kell érnie, és így aztán a birodalom és részei közt a valódi összetartó erő egyedül a szövetséges egyesülésben nyugszik.

Még csak a burokratiai tévrendszer, mely a Martius utáni időben nálunk eláradt és mindent, még a legkülönne-műbb dolgokat is, a központosító kormány hatáskörébe vont be, igyekezett azon hitet elterjeszteni, hogy a kormány csak úgy erős, ha tudta nélkül egy veréb sem hull le a fedélről,

és megkísérlette egész komolysággal 40 millió embert, mint valami bábokat dróton mozgatni.

Schmerling ur ezen központosítási rendszer alapgon-
do-
latát, csak csekély módosításokkal és alkotmányművéhez al-
kalmazva, lényegben elfogadta.

Vajon hasonló áldozatokkal megújittassanak és hasonló
eredménytelenséggel folytattassanak-e még is az előbbeni
és épen most lefolyt időszak kiegyenlítgetési kísérletei a csá-
szár szabad elhatározásából ujonnan alkotott törvényhozó
testület védpaizsa alatt?

So ha többé! hangzik mindenfelől, és so ha többé!
ismétli a messze hangzó viszhang a terjedelmes birodalom
minden szegletéből és végéről.

Minden esetre könnyebb az egységet az egyalakuság-
ban, de nagyobb dolog, a mi épen szükséges, az egységet
a különféleségben keresztül vinni.

Ezen utóbbi az osztrák összbirodalom népeinek ugy
nemzeti, mint anyagi érdekeire nézve szükséges egység nem
egyenlő jogalakokat kíván, hanem igenis lehetőleg kiter-
jedt és gyorsított valódi jogvédelmet.

Vizsgáljuk meg, hogy mit tett az ujalkotmányos korszak
ezen czél elérésére, és hogy mily mértékben képes is átalá-
ban arra valamit tenni.

VII.

Most, miután az osztrák birodalmi tanács, első ülészakánának nem sokára végéhez érve, mindazon reményeket, melyeket a tagokra oszló szövetség ellenségei attól vártak, több mint kétes eredményei által leghatályosabban megczáfolta, lehet, ezen testületnek ülési jegyzőkönyvei kéznél lévén, annál nyomatékosabban arra utalni, a mit a belátóbb egyének már 1861-ben mintegy látnoki élestekintettel előre megmondottak volt, midőn azt állíták, hogy az államminiszter alkotmány műve nem egyéb, mint politikai ferdeszülött.

Valóban! micsoda tényleges jó eszközöltetett a februári alkotmány által még magokra ennek pártolóra nézve is? Es minő beható reformokat tud felmutatni az utolsó időszak, akár a törvényhozás, akár a politikai igazgatás terén?

Még mindig nélküli Ausztria minden alaptörvényeit egy jogiállamnak, pedig ezen czimet igényli magának 1861 Február 26-ka óta.

Még hiányzik a miniszter felelősségről való törvény; — és az alkotmányt úgy a hadseregnél mint a többi államhivatalnokok csak nevééről ismerik.

Hol van az egyleti jog, az alkotmányos szervezetnek megfelelő büntetőtörvény és büntető perrendtartás, hol vannak a birói kar függetlenségéről és az esküdtszékekről szóló törvények megalkotva?

Miként áll a dolog a Concordatum átvizsgálásával és a hitszabadsággal, miként a tudománynyal és tanszabadsággal, s végre az oktatásügygyel a nép- és fensőbb tanodákban ?

Minden és mindenütt az előbbi rendőriállam állapotában van.

Még azon csekélység is, melyre nézve kemény harc és többszörös egyezkedés után a kormány és birodalmi tanács közt egyetértés jött létre, hogy mennyire elhalványult és elnémított s minő nagyszámu magyarázatoknak s értelmezéseknek volt kitéve, tanácskozásokból eléggé kitűnt. Tanui ennek a sajtó törvény és a személyes szabadság védelmére való ugynevezett törvény.

Minő előhaladást tett továbbá a nemzet gazdaszat, mit képes e részben a birodalom felmutatni ?

Még mindig a régibb rendszer legmegtettesültebb képviselői állanak minden államgazdászati és politikai ügyekélén; a burokratia elaggottság miatt gyenge testébe nem oltatott friss vér, mely annak nagyobb hasznot hajtó tevékenység végett lök- és feszerőt kölcsönözne; mindenütt csak az elkopott gépezet ugyanazon nehézkes mozgása és a kedves régi Schlendrianismus van most épen ugy mint korábban, a kereskedelem, ipar, a pénz- és oktatásügynek sat. nagyfonságú terén.

Minek lehet már most ezen sükeretlen eredményeket tulajdonítani ?

Minek másnak, mint magának az elhibázott épületnek, melynek porhanyó alapján közel 40 millió ember- és a legkülönbözőbb népfajok gyülekezete számára való óriáscsarnoknak kelle felemelkedni, de a mely már az alig megkezdett használatnal is ugy jelenkezett, mint egy valódi babyloni to-

ronyépület, melyben a számos résztvevők egyike sem foglalhatja el a részére kimutatott helyet kényelemmel.

Minő sikeres eredményeket várhatunk mi jogosan, hogy például a népképviseletről szóljunk, egy oly testülettől, még ha ez politikailag a leghajlandóbb és magas törvényhozói képességgel felruházott volna is, a mely a maga saját illetékességének köre és hordereje fölött is elannyira kevésbé van magával tisztában, hogy, a mint ez tényleg megtörtént, annak meghatározása is, hogy vajjon e testület, ugy ülészen-e mint szűkebb, vagy ugy, mint tágabb birodalmi tanács és hogy vajjon az egyiknek vagy másiknak szakjába tartozik-e bizonyos meghatározott tárgy, a miniszterek tesszészerinti magyarázatából függ!?

Ezen szűkebb és tágabb birodalmi tanács átalában, minő politikai monstrum ez!

Hol van a februári párens alapelvei szerint oly kigondolható határ, mely az egyiknek jogait és kötelezettségeit a másiknak jogkörétől elkülöníteni képes volna?

Vegyünk fel egy tárgyilagos és megtörtént esetet.

Ar Erdélyi országgyűlési követek egy része engedett a kormány syréni hívásának és a birodalom legkeletibb szögletéből idejött.

Hiszük-e már valóban jogosan, hogy ezen Erdélyiek-től, kik hivatottaknak érezték magukat arra, hogy meghatalmazóik érdekeinek megőrzése végett ezen nagy utat megtegyék, a szavazatjog elvehető, vagy hogy épen ők az egybegyűlt házból kiutasíthatók, ha oly törvényekre kerül a tanácskozási sor, a melyek ugyan nem az ő országukra különösen lennének kihatók, de a melyeknek életbe léptetésére szükséges eszközök mégis a birodalom zsebéből veendő, ugyanazon birodalmi zsebből, melybe a házból épen kiutasítottak

is a maguk illetőségével a többiekkel együtt egyenlőmértékben adózni kötelesek.

Minden egyesnap történetei, a mindenféle színezetű és legkülönbözőbb politikai nézetű hirlapok tudósításai, a birodalmi képviselőlet hiányos eredményei, belföldi állapotaink szomorú volta, és külföldi viszonyaink bizonytalansága és ingadozása a legjobban felderítik a széthuzás és zavar ezen állását, és bizonyítékai annak, hogy ezen mesterséges épület egyrésztől nagyon is szűk, másrésztől nagyon is tág s épen így nagyon magas és nagyon alacsony is, egy szóval azokra nézve, a kiknek szolgálnia kellene, egészen alkalmatlan.

Itt is áll ismét azon régóta ismert igazság, hogy valamely alkotmány, még ha a legjobb is, a mit az osztrák alkotmányról csak ugyan nem mondhatunk, mindaddig csak a papiroson él, míg a törvények azzal teljes öszhangzatba nem hozatnak, míg azokban vérré és hussá nem válnak, a kik az alkotmányos alapelvekre alkalmazott ezen törvényeket kezelni és végrehajtani hivatvák, egyszóval, míg az alkotmány a népek szellemében élővé nincs, addig az épen nem sokat jelent.

Igy áll pedig a dolog a valóságban az osztrák alkotmány állapotok körül.

Mégcsak egy kevés kellene és alkalmazni lehetne ezen állapotokra amaz ünnepelt angol ellenzéki férfiú és később Miniszter *) szavait: „Attól félek, hogy az alkotmányos formák takarója alatt a kormány korlátlanul uralkodik.“

Tekintsük meg végre ezen februári alkotmány velejét önmagában, a maga rendi- és érdekképviselőtével, minden alapjogi hiányával, a kormányvezetők nemfelelőségével, korlátolt adó helybenhagyási jogával, hirhedt 13. §-ával és

*) Fox.

egyéb kis és nagy hiányaival, — és hasonlitsuk össze azzal a magyar alkotmánynak gránitba vésett alapjait, — ki vehetné aztán ilyen összehasonlítás után is a magyaroktól még rossz neven, ha ők a februári alkotmány feltétlen elfogadásába bele nem egyeznek, még akkor sem, ha valóban amazannyira fontos politikai szükségességi tekintetek a mellett szólanának is, a melyekkel bizonyos áltoborzók beszédei telvék, de a melyek a valóságban épen nem léteznek?

Nem annyit tenne-é ez, mint feltenni a magyarokról azt, hogy ők öröklött kincseiket, megszentelt hagyományaikat s nyolcz száz év viharaiiban kipróbált intézményeiket egy tál lencséért elcs eréljék, elcs eréljék egy alkotmánynak nevezett, de valóban sehol meg nem fogható Phantomért, egy a legbizonytalanabb körvonalokkal bíró árnyképért, vagy a legjobb esetben is egy alig megszületett teremtményért, melynek azonban biztos megmaradásáért azok, kik mellette a dajkai és örökdői tisztet teljesítik, annál kevésbé állhatnak jót, mint-hogy ők magok is reszketnek érette?

Birálgatni könnyű, de javítani nehéz, fogják talán elleneink mondani.

Ezeknek azt válaszoljuk, hogy nem a mi feladatunk körülményes szervezeti terveket, vagy részletes törvényjavaslatokat készíteni, épen oly kevésbé, mint a hogy egyes embert nem illet meg Programmokat vázolni, — erre sokkal inkább egy, széles alapon rendezett népképviselettel karöltve járó kormány van hivatva.

A mi szerény szándékunk csak oda terjedhet, hogy általános körvonalokban adjuk elő azon alaptételeket, a melyek mellett a nép és kormány áldásdus együttműködése és haladása leglehetőbbé tétethetik.

Hogy pedig Ausztria népeinek, általában véve, mi szükséges, azt hisszük, hogy azt már az eddig előadottakból is ki lehet venni, és ez nem más, mint a népeknek szövetségi alapon való fejlődése, vagy világosabban:

azoknak képvisellete a nemzeti országgyűléseken, saját országhatáraikon belől, felruházva azon joggal, hogy az országtörvényei fölött, császári, illetőleg királyi szentesítés mellett végérvényesen határozhassanak, és

a közigazgatás minden ágának szerves alkotmánya az ország területén egy helytartótanács által kezelve, a mely az országgyűlésnek felelős, az az: országos Collegiumok!

Ezen alapok képesek lennének azon utat is megegyengetni, mely a Lajthán inneni és tuli országok közt az egyesülésre vezetne, és a mit a látszólagos előhaladás felbontással fenyeget, a kiterjedt birodalom minden népeinek testvéresülését, azután a valódi előhaladás kötenné meg.

VIII.

Tekintsük már most az előttünk lévő kérdést a történelmi jog szempontjából.

Az osztrák centralisták, kik a jogterét az opportunitás terének elébe teszik, megengedik ugyan az elsőt, de azt épen a magok részére sajátos jogi leszámaztatás által követelik.

Annak védelmére saját elméletet állítanak fel az államjogtudományban, t. i. a jogeljátszás elméletét.

Mi nem akarunk ezen állítás meggyengítése végett az egész összeütközést létrehozó okokra visszamenni, bár itt is elég bizonyítékot találnánk arra, hogy az ellenkezőt könnyedén megmutassuk, sőt még okadatoljuk is azt, miszerint a legyőzött fél valósággal a törvényes önvédelem terén állott. Mi azonban eltekintünk mindettől és nem kívánjuk az alig behegedt sebeket újra felszakgatni, miután a mi szándékunk a kibékítés és nem a meghasonlás eszközlése.

Mi e szerint csak a következőt jegyezzük meg.

A mi megfontolásunk szerint, két szerződő fél között az egyik vagy másik jogának eljátszásáról ép oly kevésbé lehet szó, mint az erősebbnek jogáról.

Már maga a közönséges polgári jog sem engedi meg, hogy a szerződésnek az egyik fél részéről való meg nem tartása esetében a másik félnek ipso facto jogában álljon a kötött szerződést a maga részéről is egyoldalulag megszeghetni.

Ha azonban az államjogban a jog eljárásáról általában szó lehet, akkor az csak a karmányra és soha sem a kormányzatra alkalmazható.

A nép természetszerűleg nem a kormányért létezik, hanem igen is áll ennek az ellenkezője. A népek bizonyos tekintetben halhatlanok, a kormányok nem; ez utóbbiak előállanak és elenyésznek, változhatnak és nélkülözthetnek, de a nemzetek és népek állandóak, és semmiféle jogi fictio által sem lehet azokat el-escamotirozni.

A törvényes alap e szerint adva van.

A mi felvételünk szerint épen a történelmi jog mellett való szilárdállás az, a mi Ausztriában mind a népre, mind a kormányra nézve politikailag is szükséges.

Sőt még tovább megyünk azon állításunkkal, hogy a törvényesség és a történelmi jog képezhetik az osztrákállam egyetlen alapját, nem szabad tehát a maga fennállhatóságának ezen legténylegesebb alapjait megrázkódtatnia, ha különben az európai államversenyben mostantól fogva életre való állást akar elfoglalni.

Magyarország, mely a maga történelmi jogához erősen ragaszkodik, ezen esetben a Conservatismus részén van, azon osztrák kormány pedig, mely azt nem akarja elismerni, ezzel a mindent nivellirozó forradalom részére, vagy legjobb esetben is a Bismárkféle iskola azon diplomatáinak pártjára áll, kiknek jelszavuk így hangzik: „Előbb a hatalom s azután a jog!”

Magyarországon minden törekvés ezen történelmi trivisszanyerésére irányul, a mely térbe egy ezer éves történet erősítette be egy egészséges és fejlődésre képes államélet alapjait, minden törekvés azon kötésszerű állapot visszaállítására irányul, mely egyedül alkalmas arra, hogy

a magyar korona országai és a császári állam tartományai közti viszonyt nem csak a kölcsönös jogoknak, hanem a kölcsönös érdekeknek is megfelelő módon szabalyozza és tartóssá szilárdítsa.

De feltéve, bár meg nem engedve még azt is, hogy a kormány részéről egyoldalulag parancsolt dolog részben jobb, célirányosabb és a kor szellemének megfelelőbb, mint a régi magyar alkotmány sok intézménye. Mégekkor is nem a körül forog a kérdés, hogy a magyarok mit nyernek avagy veszítenek az által, ha a birodalmi tanácsba bemennek, nem a körül, hogy vajjon az ő 85 képviselőikkel kisebbségben maradnak-e, vagy még egyszer oly nagy számmaltöbbségre jutnak, hogy vajjon az urakháza így vagy amúgy szerveztetik-e, s legközelebről mégcsak nem is arról van kérdés, hogy mely ügy fog úgy kezeltetni mint birodalmi s melyik ügy mint országos tárgy, bárminő fontosak legyenek is mindezen kérdések önmagokban véve, hanem leghőször is a körül forog a kérdés, hogy a régi szerződési viszony ismertessék el.

Ez az ő politikai hitvallásuk alphája és ómegája, erre törekedni minden hazafi lélekismeretes kötelességének s minden képviselő becsületkérdésének tartja, minden elszakadást ettől honárulásnak tekintvén, a mint ez minden politikai kérdésnél így is van, mely a nép öntudatában már bizonyos erkölcsi magasságra emelkedett.

És a régi magyar alkotmány épen azért dicsértetik méltán oly annyira, mivel abban az uralkodó és nép közt lévő szerződési viszony igen világosan és határozottan van előadva. Nincs abban semmi bourbon-féle törvényesség, a magyar alkotmány szabad eszeslények társadalmi viszonya.

A magyar alkotmány a királynak oly álláspontot biztosít, a melyről őt a kor felvilágosodása nem taszítja le, mivel azon állás e felvilágosodáshoz éppen illő; a nemzetnek pedig oly helyzetet nyújt, a melyben egy az emberi jogok felől felvilágosodott nép éppen jól találhatja magát.

A régi magyar alkotmánynak éppen ezen tisztán emberies voltából fejthető meg azon talány, hogy egy nyolcz száz éves jogiállapot még most is nem csak nagy részben korszerű, hanem még példányképen is tűnhetik fel, főleg éppen most, midőn a szabadság és emberi méltóságérzelme a népeknek mindenütt öntudatává lett.

Ha már most ezen alkotmányban az alap, az uralkodó és nép közti viszony, ily világosan, kétértelműségnélkül és emberi méltósággal van kifejezve, és az ezért a mi korunkhoz is illik; megengedjek - e azt a magyarok önkényét, hogy oly viszony állittassék fel, mely ama tisztán emberies kapcsolatot lealacsonyítaná? Nem kellene - e sokkal inkább a velők egybekapcsolt népeknek a Lajthán innen, nem kellene — e minden szabadságszerető s szabadon gondolkodó nemzetnek szavát hangosan felemelni ezen erőszak ellen?

A Felség magasztos törekvéseiben ilyenemű szándék nem volt!

IX.

Császár ő Felsége 1860 Október 20-án kihirdettette az alkotmányos jogot, mint uralkodásának alapját, és kijelölte általános körvonalokban azon utat, a melyen a régi magyar alkotmány rehábeáltassék.

E szerint kellene Magyarország törvényes jogai helyreállításának, a birodalom nyugati felében megváltozott viszonyok tekintetbe vételével s kölcsönös szabad egyesülés alapján létesülni, mely utóbbi egyedül lenne képes az alig elmúlt állapotok visszatérése ellen biztosítani.

Azonban mindaz, a mi a Diplomára következett, igen nagyon ellenkezik az abban kimondott császári alap gondlattal.

Még mielőtt az egyesülés lehetősége a magyar országgyűlés egybehívása által megtörténhetett volna, már mind a két félt két ellenséges táborra látjuk szakadva.

Az innenső kormány egyrésztől törvényekre törvényeket alkotott, rendeletekre rendeleteket bocsátott ki és pedig Magyarország törvényes jogainak tekintetbe vétele nélkül, vagy legalább is azoknak önkényes és egyoldalú magyarázgatása mellett, ugyanazon jogoknak, melyek az előtt kevéssel magától a Felségtől is az országot illetőknek legünnepélyesebben nyilvánítottak. Egészen úgy történt ez, mintha egy legszentebb érzelmeiben éveken át megsértett nemzettel éppen nem

is kellene kibékülni, s mintha egy politikai létezésében nem régen megsemmisítve volt országgal épen nem is kellene egyezkedni.

Ezen hiba aztán a másik oldalon, a jogosság öntudatával eltelt, és alig visszanyert jogainak fentartásaért szorongva aggódó népnél oly tényeket hozott létre, a melyek nemcsak minden politikai eszélyesség nélküliek voltak, hanem a két fél közötti szakadást is csak még inkább nagyobbitották, mely felek pedig eredetileg arra voltak hivatva, hogy közösen állandó kibékülést hozzanak létre.

Az 1861 Február 26-ki pátenssel, a birodalmi tanács egyoldalú alkotásával az Októberi diploma alapelve, egyzersmind a magyarok legfőbb követelése, a jogfolytonosság elve, megsemmisített.

Az országgyűlés egybehivatott, de — fájdalom — igen későn.

Igen későn arra nézve, hogy a dolgok természetes folyamának, a mint ez a kölcsönösen szenvedélylyel szőtt s egymásnak ellenmondó vélemények halmazából kifejlődött, végét szakithatta volna.

Az országgyűlés, sőt még ennek legszélsőbb pártja is, igyekezett, a nélkül, hogy az által épen a maga alapelvéhez hűtlen lett volna, teljesmértvű előzékenységgel, a magasra emelkedett dagályt a maga természetes medrébe visszavezetni. Hasztalan!

A kormány, a roszul értesült Lajtán inneni közvéleménytől vezetve, erősnek érezte magát s ehhez képest kevésbé békülékenynek is mutatkozott. Mindent megtagadott és pedig a legdurvább módon.

Az országgyűlés feloszlattatott és ezzel a szakadás teljessé lett.

Ez nagy balfogás volt, olyan, melynek következményeit még ma is valamennyien szenvedjük.

Hat hónap alatt a magyar országgyűlésnek ismét egybe kellett volna hívatnia.

Négy, üdvnélküli dologgal terhes év folyt le azóta, melyek alatt Magyarország alkotmány helyett ostromállapotnak és alkotmányos igazgatás helyett oly provisoriumnak örvendett, mely bujábban virágozik most, mint a márczius utáni idő legifjabb, legüdebb szakában, — és a kormány azóta még csak egy vonallal sincs előbb ide vonatkozó feladatának megoldásában.

A követekházának kitünő érzelmű tagjai által több ízben megkérdeztetvén e részben az államminiszter, ezen nagyfontosságú kérdésre kevésbé hazafias, hanem annál inkább felekezeties módon felelt, a mi egy kormányvezérnek a legkevésbé áll jól.

Ezen miniszter, a ki jól tud beszélni és a ki már gyakran nagyhangú beszédekben oly dolgokat hirdetett, a miket aztán nem tartott meg, azt mondja ugyan, hogy ő várhat, sőt legközelebb még titkos homályba is burkolózott, beszélvén az országgyűlés egybehívásáról s nem octrojálásról, s így több hasonló országosan divatos népszerű phrasisokban áradozik, mint a melyek köztudomásulag a legjobb cselétek a meg nem csorbitott budget helybenhagyásához, — azonban mind ezen beszédeit is, a kormány legkitünőbb organumához illőleg, akképen teszi, hogy a „miként“ és „mikor“ felett világosan és értelmesen még sem nyilatkozik.

A népek azonban a Lajthán innen és tul nem várhatnak,*) vagy talán várjanak addig, míg az utolsó tartalék pénzük is felemésztetik, és az események magok magoknak utat törnek, a mitől előbb vagy utóbb félni lehetne, vagy míg végre az utolsó ítélet trombitái megszólalnak, a midőn az erős és a gyenge, a nagy és kicsiny egy igazságosabb ítélőszék elébe gyűjtetnek egybe, és maga a mindenható miniszter is egy nagy életerős birodalom romjai felett, egy sirba vitt egész nemzetnek hasztalanul kiontott vére, sebei és vértanusága felett fog önmagának felelősséggel tartozni?

Soha, soha többé!

*) Mi részünkről sohasem hittük, hogy ezen „várhatunk“ az osztrák nép érzelmének kifejezése lenne, és a követekházának az utolsó császári trónbeszédre adott válaszfelirata megmutatta, hogy a miniszterek épen úgy lehetnek súlyos tévedéstől elfogultak, mint más közönséges emberek fiai. Ők épen nyugodtan ültek büroaiasztalaik mellett és elfeledék, hogy egy, különben engedékeny kamara is elvesztheti békétürését és végre felbátorodhatik.

X.

Mi történjék hát már most ?

Az osztrák birodalmitanács negyedizben hivatott egybe, hogy a pénzügyminiszternek segélyt nyújtson a kissé rátartókká lett pénzkölcsönzők megszelistítésénél.

A miniszterium, melynek a követek házában némely ember és némely dolog nincs inyére, kívánja az általa alkotott törvényes határozatok kikerülésével a jövő 1866-ik évre szolló budget-jének jóváhagyását és e mellett megvizsgálását is.

Ennek tényleges helybenhagyásáért a háznak igazságügyi s más szervezeti javallatokból álló homályos ígéretet tesz újra, és a budget előleges helybenhagyásának további fontos okául a magyar országgyűlés egybehívását hozza fel.

Valóban azon kinos állapot, melyben a miniszterium segélyével vagyunk, csak is az országgyűlésnek törvényes egybehívása és az azzal való gyors értekezés által szüntethetik meg.

Hogy azonban a magyar kérdés megoldásának ezen első tényéhez eljuthassunk, nem az 1866-ik évi budget megszavazása és az ülések azonnal berekesztése szükséges, miként ezt a kormány állítja.

Sőt éppen az ellenkező!

Alkotmányváltoztatásokat kell tenni, itt is, ott is, e föltt minden párt egyetért.

Ho gy ezen eszmével még a februári pátensnek eddigi leghevesebb védői is most már megbarátkoztak, azt eléggé bizonyítják a birodalmitanács jelenlegi sessionak ülési jegyzőkönyvei.

Alkotmányváltoztatások pedig Magyarországon épen nem tétethetnek, vagy legalább, egyoldalulag tétetve, ép oly kevésbé vezetnének a kívánt célhoz, mint száz meg száz, bár legjobban kigondolt javaslatok is, ha azokat a régi alkotmányjognak teljes helyreállítása meg nem előzte légyen.

Ezen helyreállítás azonban minden octroy-t kizár. Ha már az ide való politikusok némelyike azonállításunkat, hogy a törvényes jog mindkét félre nézve a legnagyobb politikai szükségesség, nem osztja is, de abban bizonyosan ők is egyetértének velünk, hogy minden további octrojálás itt épen ugy, mint Magyarországon elkerülitlenék.

Ha a korábbi vezérszereplők Ausztriában, szükségességi tekinteteből octrojálásról beszéltek, annak akkor minden esetre meg volt a maga értelme, mert nekik oda kellett törekedni, hogy minden népeket egy absolut kormány alatt egyesítsenek; de a jelenlegi ifju, alig megszületett alkotmány előharczosainak őrizkedniök kell egy régi tiszteletreméltó alkotmányhoz olyan fegyverekkel közelíteni. Egy szép napon még, az ő opportunitási doctrinájuk is épen ő ellenök fordulhatna elével és így saját maguk fegyverével semmisítettnek meg.

Hogy azonban a szükséges változtatás alkotmányos uton minden törvényes tényezők közt kiegyenlítettessék, és gyorsan ki is egyenlítettessék, arra nézve sürgetős parancs, hogy a birodalmitanács a magyarországygyűléssel egyszerre ülésezzék.

Az egy begyült birodalmitanács mellett tehát hívja össze a király az ország hű rendeit, hogy királyi előterjesztéseit tanácskozás alá vegyék, és a mint azok az országgyűlés tanácskozásai alól kikerülnek, a mennyiben az összbirodalom érdekeit illetnék, terjesztessenek haladék nélkül az együtt üléselő birodalmitanács elé.

A politikailag érett magyar, szeretettel fordul a maga alkotmányos intézményeihez és fejedelméhez.

Becsületes és hív levén ezen nemzet, egy méltó, nemzeties érzelmű kormány által könnyen igazgatható.

Az uralkodó egy nemzeti kormány élén, egyeseknek vagy valamely szélsőségekben járó pártnak kicsapongásaitól, feltéve, hogy ilyen párt valósággal léteznék, az egész nép által, mely az ő legjobb testőrserege marad, megoltalmaztatik.

Becsvágyó és büszke a magyar, de mégis sokkal komolyabb és meggondoltabb, mintsem hogy a maga józan meggyőződését ne követné.

Magyarország ennél fogva mind azon áldozatokat megfogja tenni, melyek a közös érdek által követeltetni és a közös előnyök által felülmulatni fognak.

Az valóban épen oly eszélytelen mint méltánytalan dolog is volna, ha az ország képviselői, a régi jogok és törvények alkotmányyszerű elismerése után, ugyanazokat nem módosítanák akképen, a mint azt a német-szláv országokkal való, elérni ohajtott, benső, politikai és gazdasági kapocs megkívánja, Mi nekik legfőlebb azt az egyet hozhatjuk emlékezetökbe, hogy épen ugy megvan a módja a nép irányában való hizelkedésnek is, mint a fejedelmek irányában valónak, és hogy amaz talán még visszataszítóbb és erkölcstelenítőbb, mint ez.

A Lajthán inneni népek bizonyára elismerik Magyarország derék erejét, a mely azonban most, a maga elszigeteltségében, egészen bénává van téve; ha ez magát előbb a közös munkásságban felmutatta, akkor részére az őt megillető méltánylás és elismerés ezen részről sem fog hiányozni.

Nem mint két egymásra duzzogó párt, melyek közül egyik sem akar gyengeségi érzetből a másiknak engedni, hanem mint két tulnyomó erejel tudó fél, melyek az engedékenységgel semmitsem veszítenek, fognak épen ezért kölcsönösen elnézéssel lenni ott, hol mind a két félnek közös céljaira nézve előzékenységről van szó.

Egy ekképen közösen bevégzett épület — és mi az ennek létre jövését tápláló reménytől át vagyunk hatva — arra leend hivatva, nem úgy, mint a Schottenthor előtt lévő, szükség és remény létesítette épület, hogy a legerősebb viharokkal is daczoljon, és erre képes is lesz.

De a Császár tanácsnokainak még azon körülményt is emlékezetükbe hozzuk, hogy a magyar királyi korona az osztrák trónra lépéssel nem nő az uralkodó fejére, hanem hogy a magyaroknak ezen koronát királyuknak fejére előbb fel kell tenniök.

A magyarok a császárt vállaikon örömujjongva kiáltanak ki királyuknak azon esetben, ha az az alkotmányra megesküdnék, miként az joga és kötelessége is.

„Dörgő hangon kiáltanak ekkor megkoronázott fejedelmüknek lelkes Éljen-üket, és aztán az ország képviselői az utolsó emberig emelkedett érzelmekkel gyülnének egybe, hogy a népnek és koronának örökölt jogait egyenlő erélylyel oltalmazzák. Azt mondjuk, hogy az utolsó emberig, mert még az ellenzék legradikálabb vezérei is — és pedig az ellenzék minden Machiavellismus daczára is többségben van —

az előhaladásügyét az országban nyíltan és bizonyosan egybekapcsolják — a királyság ügyével.

Az országnak képviselőit egybehívni egyedül a Felség jogához tartozik.

A nemzet azonban ezen egybehívás érdekéből egyetlen eszközt se hagyjon kíséretlenül.

Vajha az uralkodó magas belátása, kinek lovagias jelleme a magyarok büszke nemzeti érzelmét jobban tudja méltányolni, mint bárki más, hű népének ezen érzelmét számításba vegye, az országgyűlését egybehívja és ezen üdvös lépés által azon eredményt hozza létre, a melyet mi mindnyájan oly epedve ohajtunk: a magyar kérdés szerencsés megoldását.

Ellenzéki nyilatkozat.

„Az ellenzéknek, minden alkotmányos országban, egyik természetes hivatása a kormány irányában, az ország minden érdekeire nézve, mind jog — 's törvényszerűség, mind helyesség és czélszerűség tekintetében, ellen őrködni. Mi tehát, kik magunkat a magyar alkotmányos ellenzék tagjainak valljuk, kinyilatkoztatjuk, hogy jövendőre is az ellenzék feladatául ismerjük, a kormány irányában, ugy egyes tetteire 's mulasztásaira, mint összes politikájára nézve, folytonosan ellenőrködni, 's kinyilatkoztatjuk, hogy ezen ellenőrségnek sikerére az alkotmány által nyújtott minden eszközöket törvényszerűséggel 's loyaltással használni, el vagyunk határozva.

„De mi az ellenzést vagy pártolást nem személyekhez, hanem tárgyakhoz és tényekhez kötjük, 's a kormánynak csak oly lépéseit fogjuk helyteleníteni, sőt tehetségünk szerint ellenezni, melylyek formájokban vagy lényegökben törvényelleniek, vagy következményeikben a haza közérdekeire 's az alkotmányos élet fentartására és kifejlődésére károsak. — Hazánk jelen viszonyai között a magyar kormány tényleg nem tisztán parlamentaris, mely eredetére nézve a többségben nyilatkozó nemzeti akarat kifolyása volna, 's lételét a többség pártolásától feltételezettnek elismerné. A magyar

kormány, alkotmányos törvényeink ellenére, idegenszerű 's nem-nemzeti befolyás alatt áll, oly befolyás alatt, mely a monarchiának egyéb tartományait abszolút hatalommal igazgatván, alkotmányos formáinkat, összes közigazgatási rendszerére nézve is, alkalmatlankodóknak szereti tekinteni, 's az alkotmányos életnek nem épen barátja. Ily viszonyok között pedig pártolást vagy ellenzést személyekhez kötni nem lehet.

„Folytonos kötelességünknek ismerjük mi ezen ellenőrködést, minden körülmények között, jelen helyzetünkben pedig épen polgári bűnnek tartanók, ezen feladat pontos teljesítését bár mi részben elmulasztani. Mi a kormánynak sem általános rendszerében, sem eljárása részleteiben nem látunk valamely újabb, de a réginél törvényszerűbb, méltányosabb, és közérdekeinkre kedvezőbb fordulatot, mely által a nemzetnek biztosítékot nyujtana, hogy ereje is van, de szándéka is ingatlan s' elhatározott, fönnálló törvényeinket mindenkor és minden részben szorosán megtartani, a törvény rendeletét szigorúan végrehajtani, mindenkor és mindenben tisztelni azon korlátokat, miket hatalmának az alkotmány szabott, 's a hazának közérdeke fölött, melytől a fejedelem valódi érdeke soha el nem választható, nem ismerni más érdeket. Súlyos sérelmeink, melylyeket annyiszor fölterjeszténk, évek hosszú során keresztül kérve, sürgetve, várva az orvoslást, orvoslatlanok még most is, sőt keserűbbek és súlyosabbak az által, hogy jogszerű kérelmünk annyiszor elhangzott, 's e miatt bizodalom és remény már enyészni kezdenek. Vannak e sérelmek tömegében oly pontok, melylyek fölött osztatlan volt az egész nemzet véleménye, azon férfiakat sem véve ki, kik most a magyar kormány tagjai. És még sem eszközöl kormányunk orvoslást, sőt komoly és tet-

tekben mutatkozó törekvést sem látunk nála e' sérelmekből eredő bajaink kiegyenlítésére. Pedig azon kormány, mely a nemzetnek jogszerű felszólalását figyelembe sem véve, a korábbi sérelmek orvoslását eszközölni még csak nem is igyekszik, 's ily módon a törvény ellenes állapotot e részben szándékosan fentartja, épen úgy sérti a törvényt, mint amaz elébbi kormány, mely a sérelmet elsőben elkövette, 's a nemzet ingatlan bizalmára épen úgy nem számolhat, mint amaz.

„De, régi sérelmeink orvoslásának káros elmulasztásán felül, újabb sérelmeket is látunk mi a kormány újabb tetteiben s mulasztásaiban. Nem kell ezeket bővebben fejtegetnünk; több megyék köztanácskozásai, fölterjesztései 's körlevelei kifejtették 's elsorolták azokat; mi példa gyanánt csak némelyeket fogunk itt megemlíteni.

„Az ország legfőbb érdekeinek egyike: territorialis ép s ége. És mégis a részek visszakapcsolását rendelő 1836-ki 21. törvénycikkely végrehajtása, több mint tiz év folytán tettelesen meg sem kezdetett; sőt ezen sérelem a mult országgyűlésen meg nem jelent törvényhatóságok ellen hozott birói ítélet végrehajtásának elmulasztásával súlyosbított. A határörvidékeknek nem magyar törvények szerinti közigazgatása, országunk régi sérelme. — A változtatótörvénykönyv 's a vallástárgyábani legújabb törvények fogantatásának a határörvidéken elmulasztása által a kormány ezen sérelmet is súlyosbította.

„Az ország legfőbb érdekeinek másika: a nemzetiség. És még is az 1840-ki 6-ik törvénycikkelynek azon rendelete, hogy a magyar nyelv tudása a katonai véghelyeken is gyarapíttassék, végre nem hajtatott, sőt e részben elannyira semmi sem történt, hogy még az utasok 's keres-

kedési áruszállítások is zaklatásoknak vannak kitéve a magyar nyelven szerkesztett útlevelek miatt. — Az 1844-diki 2-dik törvénycikkely azon rendelete, hogy az ország határain belőli iskolákban közoktatási nyelv a magyar legyen, teljesen végrehajtva maiglan sincs; sőt a köziskolákban magyar-nyelvmivelő társulatok, ámbár az iskolai előjáróságok közvetlen felügyelése által minden elfajulás ellen biztosítva voltak, kormányi rendelet által végkép eltiltattak.

„A példák harmadik helyén említjük, hogy ámbár a főnnálló alkotmányos institutiok, mellyek közjogi garantiáinkat képezik, csak törvényhozás útján volnának módosíthatók, a kormány mégis Horvátországban a tartományi gyűlésnek törvényes gyakorlat szerinti szerkezetét kormányparancs útján változtatta meg; a megyék alkotmányos consistentiáját pedig ujabban megsértette, részint az által, hogy a törvényes főispánok helyett számos megyékben helyetteseket nevezett ki, holott már az 1825-ki országgyűlés is határozottan kijelentette, hogy a helyettesek alkalmazása, a törvényben kijelölt eseteken kívül, helytelen és törvénytelen; részint pedig az által, hogy több megyékben a főispánt, mint a megyétől külön vált 's annak ellenében álló, sőt a megyei hatóság fölébe emelt külön hatóságot kívánja tekintetni, annak egyoldalú előadására határoz, dorgál és fenyeget, az ellene emelt vádakát pedig még vizsgálat alá is csak hosszas halasztgatások után veszi.

„Sok egyes esetet hozhatnánk még felállításunk igazolására; de világos már ezekből is, hogy ellenörködési kötelességünk teljesítésében, épen a jelen körülmények között leginkább szükséges az éber figyelem, gondos óvatosság és csüggedetlen kitűrés. De hazánknak már régen aggasztó helyzetében ügyekezünk kell azon is, hogy alkotmányos állá-

sunk törvényszerű biztosítékait neveljük 's erősítsük. Ily biztositéknak tekintjük mi a kormány felelősségét, mely az alkotmányos élet természetében fekszik, 's mely alapja leend Magyarországnak is az oly igen szükséges parlamentaris kormánynak, és a magyar kormányt leginkább megóvja idegen-szerű elemek kártékony befolyásától. — Ezen felelősséget, mely törvényeinkben sem ismeretlen, 's azoknak szellemével oly igen összehangzik, mennél előbb életbe léptetni, leend egyik legfőbb törekvésünk. — Az alkotmányos biztosítékokhoz számítjuk 's tehetségünk szerint pártolandjuk a nyilvánosságot is 's annak a közélet minden ágaiban alkalmazását, valamint a szabad összejöhetést 's az egyesülés jogának eredeti, alkotmányos tisztaságában fentartását. Alkotmányos biztositéknak tekintjük, 's a nemzet további kifejlődésére nézve is szükségesnek látjuk, a czélszerű sajtótörvényekkel körülírt sajtószabadságot is, minél fogva sürgetni fogjuk a törvényen kívül behozott, minden tekintetben annyira káros könyvvizsgálat eltörlését, és a sajtószabadságnak czélszerű törvények mellett megalapítását, — Törvényesnek, méltányosnak 's a nemzeti közérő gyarapítására és ez által önállásunk biztosítására fontosnak, sőt szükségesnek tartjuk, hogy Erdély- és Magyarország teljesen és jogszerűen egyesíttessenek, 's ekkép a két nemzet egymásnak visszaadatván, mind a vérségi kapcsolatnak, mind az ország oly régi közóhajtásának elégtétessék. — Szükségesnek látjuk, hogy a hon polgárok minden osztályainak érdekei, a más nyelvű népségek óvatos kiméletével nemzetiség és alkotmányosság alapján egyesíttessenek. Szükségesnek látjuk, hogy a vallási szabadság kérdései a mult országgyűlési alapon bevégeztessenek.

„De nem tekintjük feladatunkat még ezáltal bevégezve, ha fenemlitett ellenörködési tisztünket teljesítjük, 's alkot-

mányos állásunk biztosítékait, a mondottak szerint, nevelni 's erősíteni törekszünk; hanem hivatásunknak ismerjük: minden czélszerű reformok létrehozásán is folyvást iparkodni. Mihez képest határozottan kinyilatkoztatjuk, hogy ezen téren tovább is állhatatosan megmaradunk, melylyen hazánkban a közelebb lefolyt évek története az ellenzék nevét a reformpárt nevével ugyanazonosította. — Nem igényeljük mi az indítványozási jogot kizárólag az ellenzéknek; de azt sem tartjuk, hogy a haladás kérdéseit csak a kormány, vagy annak pártja indítványozhatja czélszerűen; hanem ezen irányban e kezdeményezést minden honpolgárok közös hivatásának ismerjük. Sőt miután minden hatalomnak természetében fekszik, hogy inkább saját körének tágitására, mint az őt korlátozó alkotmányosság terjesztésére törekedjék, legyen bár azon tiszta szándékból, hogy a nagyobb hatalommal több jót eszközölhessen, 's a nemzet boldogítására irányzott terveit könnyebben keresztülvihesse: mi oly indítványokat, melyek az alkotmányos biztosítékok kifejtésére és a nemzet ellenőrködése öregbitésére czéloznának, a kormánytól annál kevésbbé várhatunk, mivel hazánkban, mint említők, a kormány tényleg nem parlamenti, annak tagjait nem a nemzet többségének akarata, vagy óhajta jelöli ki, nem a nemzet bizodalmatól függ fenállhatása, nem ment az idegen és épen nem-nemzeti 's nem is alkotmányos elemek befolyásától. Mindezeknél fogva feladatunknak ismerve, indítványozási jogunkkal élni, kötelességünknek tartjuk nyilván 's világosan kijelölni azon tárgyak főbbjeit, miknek minél előbbi létrehozását, az idő és helyzetünk körülményei szerint, a hon javára multhatatlanul szükségesnek hisszük:

Ezek a következők:

a) „A közterhekbeni osztakozás. Mire nézve az eddig

egyedül adózott nép terheinek megkönnyítését főbb kötelességünknek ismerjük; az alkotmányos biztosítékokat, ezekre nézve is, mindnyájunk számára gyarapítani törekedendünk; de az ország közszükségeinek eddig el nem látott fedezésénél a czélok országgyűlési meghatározását, számadást és felelősséget föltételül kötjük.

b) „A honpolgárok nem-nemes osztályainak, mindenek előtt pedig a királyi városoknak és szabad kerületeknek, képviselet alapján, ugy törvényhozási, mint helytartósági jogokban való részesítése.

c) „A törvényelőtti egyenlőség.

d) „Az urbéri viszonyoknak kármentesítés mellett, kötelező törvény általi megszüntetése; mire nézve legkivánatosbnak véljük, hogy előlépések történjenek, miszerint az örökváltság, a státus közbejöttével, országos esz- közlésbe vétethessék.

e) „Az ősiség eltörlésével a hitel és birtokszerzés biztosítása.

„Minden előlépést, mely e czélokhöz közelebb vezet, a nélkül, hogy a jövő kifejlődést megkötné, elfogadunk. Ez irányban fogunk hatni a jövő Országgyűlésen, s minden egyebet is, mi az ország szellemi 's anyagi kifejlődésére vezet, létesíteni törekedendünk; nemzetünk kifejlődésének egyik leghatályosabb emeltyűjét, a köznevelést igyekezendvén oly irányban vezetetni, hogy hazánk fiai munkás polgárokká képeztesse, 's ez által személyes függetlenségökre is támaszt nyerjenek.

„Nem fogunk mi ezen működésünkben soha megfedkezni azon viszonyokról, melyek közöttünk 's az Ausztriai örökös tartományok között a *pragmatica sanctio* értelmében

fenállanak; de szorosán ragaszkodunk ez 1790-ki 10-ik törvénycikkelyhez is, melynek világos rendeletében az esküvel szentesített fejedelmi szó biztosítja nemzetünket: hogy „Magyarország szabad ország, egész törvényhozási rendszerében független; tehát semmi más országnak vagy nemzetnek alá nem rendelt.“ Nem akarjuk mi hazánk érdekeit az összes monarchia egységének 's biztos fenállhatásának érdekeivel ellentétbe hozni; de más részről törvénnyel, igazsággal 's méltányossággal ellenkezőnek tartjuk, midőn Magyarország érdekei bár mely egyes tartományok érdekeinek jogtalanul alárendeltetnek, a mint az ipar 's kereskedési viszonyainkra nézve már hosszú időtől fogva folytonosan történik. Készek vagyunk mi az örökös tartományok érdekeivel netalán ellenkezésben álló Magyar érdekeknek igazság és méltányosság alapján lehető kiegyenlítésére kezet nyújtani; de abban soha meg nem egyezünk, hogy az összes kormányzási rendszer egységének, mit némelyek a monarchia egysége gyanánt szeretnek főelvül emlegetni, minden érdekeink, még alkotmányosságunk is, fölládoztassanak. Ezen kormányzási rendszer egységének tekintetéből indult ki akkor a kormány, midőn a mult század utolsó negyedében, alkotmányos állásunk helyett anyagi hasznokat ígérve, nemzetiségünket 's polgári szabadságunkat oly súlyosan megtámadtá; ezen kormányzási rendszer egységének lettek hajdan feláldozva az Ausztriai örökös tartományok alkotmányos institutioi, és a kormányzás-egységi rendszer az absolutismus alapján fejlődött ki. Pedig az alkotmányosság nekünk oly kincsünk, melyet idegen érdekek, vagy bármi kecségtető anyagi haszonnak feláldoznunk nem szabad, 's melyet fentartani, sőt szélesebb és biztosabb alapra állítva, mindinkább szilárdítani, első és legszentebb

kötelességünk; 's meg vagyunk győződve, hogy, ha az ausztriai örökös tartományok régi alkotmányos szabadsága még most is fenállana, vagy ha, a kor és igazság kívánata szerint, ők is az alkotmányos nemzetek sorába lépnének, 's az egész monarchia kormányát mindösszes rendszerében, mind egyes részleteiben az alkotmányosság szelleme lengné keresztül, érdekeink 's az ő érdekeik, melylyek most néha külön váltak, néha talán egymással ellenkezők, könnyebben kiegyenlíthetők lennének, az összes birodalom egyes részeit nagyobb érdekegység, több költsönös bizodalom kötné össze; és ez általa monarchia szellemi és anyagi erejében gyarapulva, biztosabban daczolhatna az idő 's ellenséges körülmények egykor bekövetkehető viharaival.

„Kijelentettük ezek szerint célunkat 's nézeteinket. Céljaink elérésére az eszközöket körülmények szerint megválasztani, jövődőben is ily összejöveteleket tartandunk. De midőn ekkép irányunk szellemi egységére törekszünk, a törvényhatóságoknak önkörükbeni szabad mozgását 's törvényes önállását féltékenyen őrizni szoros kötelességünknek ismerjük. Károsnak, sőt veszélyesnek tartjuk, ha a kormány, önmaga is párttá alakulva, hatalmának szellemi és anyagi erejét arra használja hogy, a vélemények szabad és független nyilatkozata helyett, mindent előre helyeslő 's majdnem föltétlenül hódoló többséget szerezzen; 's alkotmány ellenesnek nyilatkoztatjuk azon törekvést is, hogy a kormánynak csak azon esetben szolgáljon irányul a többség, ha az egy bizonyos párt nézeteinek 's érdekeinek kedvező.“

DE BALLAGI CÉZA

Nyomtatta Freund Fédor.

